

Jaarverslag 2023

Maart 2024

Inleiding

Jaarlijks brengt de Rekenkamer Tilburg (RKT) verslag uit over haar werkzaamheden in het voorgaande jaar. De RKT is een onafhankelijk onderzoeksorgaan van en voor de gemeenteraad (de raad). Door middel van het doen van onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door de gemeente gevoerde beleid toetst de RKT het functioneren van het gemeentebestuur.

Leeswijzer

Het *Jaarverslag 2023* leest als volgt:

1. Er wordt eerst een toelichting gegeven op de rekenkameronderzoeken die in 2023 zijn afgerond dan wel zijn gestart.
2. Er wordt vervolgens terug gekeken naar de stand van zaken rondom de opvolging van raadsbesluiten met betrekking tot rekenkameronderzoeken.
3. Er wordt een toelichting gegeven op de overige activiteiten van de RKT.
4. Ter afsluiting wordt het financieel beeld over 2023 gepresenteerd.

1. Rekenkameronderzoeken 2023

De volgende onderzoeken zijn in 2023 afgerond:

1. Een zekere onzekerheid (september 2023)
2. De energietransitie in Tilburg en andere gemeenten (november 2023)

De volgende onderzoeken zijn in 2023 gestart:

3. Een onderzoek naar realistisch begroten (Q3 2022 – Q1 2024)

➤ 1. Een zekere onzekerheid – afgerond in september 2023

Inleiding

Een groeiend aantal huishoudens zit financieel klem als gevolg van stijgende kosten, bovenop de al hoge vaste lasten. Te weinig financiële armslag om basisvoorzieningen te kunnen bekostigen, betekent leven in bestaansonzekerheid. Daarbij gaat het in Tilburgse begrippen niet alleen om voldoende inkomen, maar ook om een betaalbare woning, voldoende te eten, toegang tot goede en betaalbare zorg en onderwijs en werk of andere dagbesteding die structuur en zin aan de dag geeft. Bestaanszekerheid is de laatste jaren door maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de impact van de coronacrisis, de oorlog in Oekraïne met hoge gas- en stroomprijzen tot gevolg, de koopkrachtdaling door de hoge inflatie en door stijgende huur- en koopprijzen van woningen, meer onder druk komen te staan. Er is een toename van het aantal Tilburgers in bestaansonzekerheid. Momenteel gaat het om ruim 15.000 huishoudens die leven van maximaal 120% van het sociaal minimum. De RKT heeft onderzoek gedaan naar het Tilburgse bestaanszekerheid en de uitvoering daarvan. Om voor deze Tilburgers te doen wat nodig is, adviseert de RKT de gemeente om meer te investeren in het Tilburgse bestaanszekerheidsbeleid en de uitvoering daarvan.

Voor het onderzoek is de volgende centrale vraagstelling geformuleerd:

Hoe is het Tilburgse bestaanszekerheidsbeleid tot stand gekomen en hoe ziet dit er momenteel uit, hoe is de uitvoering van het beleid georganiseerd, in hoeverre en hoe wordt gestuurd op de actualiteit inclusief aansluiting op doelgroepen, wat is de rol van de gemeenteraad hierbij en welke ervaringen hebben inwoners, gemeente, professionele partners en vrijwilligersorganisaties met het beleid en de uitvoering?

Conclusies

Uit het geheel van bevindingen trekt de RKT de volgende conclusies:

1. Bestaanszekerheid is een complex onderwerp
2. Raad wil eerder in gesprek met het college
3. Beleid is nog onvoldoende ingericht op verschillende behoeften
4. Vaker generiek dan maatwerk
5. Een outreachende en mensgerichte aanpak in de uitvoering werkt
6. Het signaleren van maatschappelijke ontwikkelingen en daarmee nieuwe groepen inwoners gebeurt, maar niet structureel en niet gestructureerd.

Aanbevelingen

De RKT deed de volgende aanbevelingen:

Aan de gemeenteraad van Tilburg

1. Zorg voor meer differentiatie in beleid
2. Verruim beleid waarmee de backoffice meer beslissruimte krijgt
3. Onderzoek de balans tussen generieke regelingen en voorzieningen en het toepassen van maatwerk

Aan het College van Burgemeesters en Wethouders

4. Werk vanuit vertrouwen en hanteer een menselijke maat richting inwoners
5. Verbeter de vindbaarheid van gemeentelijke regelingen en voorzieningen
6. Werk aan een methode voor het vinden van nieuwe inwoners en veranker dit in beleid

Resultaat:

De RKT heeft in september 2023 het onderzoek 'Een zekere onzekerheid' openbaar gemaakt. Het onderzoek is op 23 oktober 2023 aan de gemeenteraad gepresenteerd. De raad nam bovengenoemde aanbevelingen over middels een raadsbesluit op 20 november 2023.

Zie voor meer informatie over het onderzoek:

[Een zekere onzekerheid « Rekenkamer \(rekenkamertilburg.nl\)](https://www.rekenkamertilburg.nl)

➤ 2. De energietransitie in Tilburg en andere gemeenten – afgerond in november 2023

Inleiding

Iedere gemeente heeft de opdracht een bijdrage te leveren aan de energietransitie en werkt aan gemeentelijke doelen, maar ook samen met andere partijen binnen een energieregio (de Regionale Energiestrategie, RES). De energietransitie omvat de overgang van een systeem waarin de energievoorziening draait op fossiele brandstoffen naar een systeem op basis van duurzame energiebronnen. Ook is er aandacht voor energiebesparing en -opslag. De urgentie van de energietransitie is de afgelopen tijd toegenomen, o.a. door de stijgende energieprijzen. In dat kader is het waardevol voor raden om de stand van zaken ten aanzien van de energietransitie in de gemeente inzichtelijk te maken. Welke kaders, doelen, middelen en tijdlijn zijn afgesproken en hoe staat het met de realisatie daarvan. Bovendien is het interessant voor raden om de mogelijkheden tot sturing en controle op het terrein van de energietransitie te kennen en inzicht te krijgen in hoe sturings- en controlemogelijkheden door de eigen raad wel of niet worden ingezet.

De Rekenkamer(commissie)s van Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg hebben besloten om gezamenlijk onderzoek te verrichten naar de energietransitie. TwynstraGudde heeft dit onderzoek namens hen uitgevoerd. Met dit onderzoek willen de Rekenkamer(commissie)s, naast inzicht krijgen in de eigen gemeente, ook inzicht krijgen in de stand van zaken van de energietransitie bij andere gemeenten, de aanpak van sturing en controle van andere raden en inzicht in wat bij de deelnemende gemeenten goed werkt en wat minder of niet. Daarvan kan elke raad leren.

Voor het onderzoek is de volgende centrale vraagstelling geformuleerd:

Wat is de voortgang van de energietransitie in de gemeente Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg, welke sturings- en controlemogelijkheden hebben de verschillende gemeenteraden hiervoor ingezet en hoe effectief zijn deze, en wat kan men in dit opzicht van elkaar leren?

Het onderzoek is onderverdeeld in een algemeen deel met conclusies en aanbevelingen voor de vier gemeenten gezamenlijk en vier afzonderlijke delen met conclusies en aanbevelingen voor iedere gemeente specifiek.

Conclusies

Uit het geheel van bevindingen trok de RKT de volgende conclusies:

De conclusie van het algemene deel is dat er in de vier gemeenten vooruitgang te zien is, maar niet voor alle doelen van de energietransitie én niet in de snelheid die was beoogd. Of alle doelen in 2030 gerealiseerd gaan worden, is daarom niet zeker. De opwek van duurzame energie komt op gang, maar de realisatie gaat nog gepaard met de nodige onzekerheden. Ook moeten geplande projecten nog worden gerealiseerd en moeten restopgaven nog worden gerealiseerd met concrete projecten om de doelen richting 2030 te halen. Wat betreft energiebesparing ontbreekt het aan de actuele cijfers om als raden de voortgang te kunnen controleren. De warmtetransitie komt moeizaam van de grond, onder andere omdat daarvoor hoge kosten gemaakt moeten worden door inwoners en bedrijven. De doelen voor het aardgasvrij maken van woningen lijken te hoog gegrepen. Met de huidige beleidskaders en informatievoorziening kunnen de raden hun kaderstellende en controlerende rollen niet goed vervullen. De rekenkamer(commissie)s geven in het algemene deel voor de vier gemeenten een aantal aanbevelingen voor verbetering van het inzicht in de voortgang, de informatievoorziening, de nog geplande projecten en de resterende opgave en de visie op de periode na 2030.

De conclusie van het deel voor de gemeente Tilburg is dat de Tilburgse raad momenteel slechts beperkt kan sturen op gemeentelijke doelen, regionale doelen en op de uitvoering. Wat betreft de realisatie van gemeentelijke doelen ligt de gemeente niet op koers; voor opwek geldt dat er veel afhankelijkheden zijn, voor besparing moet de gemeente gaan versnellen maar is niet duidelijk hoe dit te realiseren en voor warmte wordt de voortgang niet bijgehouden. Ook op regionaal niveau heeft Tilburg niet inzichtelijk hoe zij bijdraagt aan de doelen van de REKS. Er zijn wel doelstellingen voor opwek van elektra en warmte, maar deze zijn gericht op 2045. Niet op 2030 zoals de REKS. Daarnaast worden de doelstellingen voor opwek in de monitoring gecombineerd, waardoor het voor de raad minder goed inzichtelijk is waar de gemeente staat voor opwek van elektra en warmte. Ook is de regionale opgave niet vertaald naar een gemeentelijke opgave. Wat betreft informatievoorziening aan de raad is het positief dat de raad de informatie op elk moment kan inzien. De informatie die wordt aangeleverd biedt echter nog weinig inzicht in de uitvoering. Vindt deze plaats binnen de gestelde kaders? Ook de voortgangsrapportage is pas recent aan de raad verstrekt. De RKT doet een zestal aanbevelingen voor het verbeteren van sturing en controle door de raad.

Aanbevelingen

De RKT deed de volgende aanbevelingen:

Uit het algemene deel 'De energietransitie in Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg'

1. Geef het college de opdracht om voor de behandeling van de kadernota/voorjaarsnota/perspectiefnota 2025 de hoofdlijnen van de diverse lokale en regionale beleidsnota's alsook de stand van zaken van de uitvoering in een overzichtelijke factsheet te verwerken.
2. Verzoek het college om in raadsinformatie en -besluiten voor zowel kaderstelling als controle een duidelijk onderscheid te maken tussen de drie onderdelen (opwek, besparing, warmte) van de energietransitie.
3. Geef het college de opdracht om in 2024 met het oog op 2030 in beeld te brengen:
 - o Hoe 'hard' de pijplijn is (en eventueel daarbuiten de te verwachten realisatie)
 - o Hoe een eventuele restopgave met concrete plannen ingevuld is of gaat worden en welke tussentijdse mijlpalen daarvoor worden gevolgd
 - o Wat nodig is om zowel pijplijn als restopgave te realiseren.

Bespreek op basis hiervan met het college of het te verwachten is dat de doelen in 2030 gerealiseerd gaan worden of dat bijsturing nodig is.

4. Vraag het college om in 2024 een richtinggevende visie op energietransformatie voor 2030-2050 voor te bereiden en bespreek deze.

Uit het deel voor de gemeente Tilburg 'De energietransitie in Tilburg'

1. Geef als raad het college de opdracht om in 2024 de lokale vertaling van de regionale opgave te maken, waarin de drie onderdelen (opwek, besparing, warmte) van de energietransitie worden onderscheiden.
2. Geef als raad het college de opdracht om als onderdeel van de nieuwe energievisie concrete doelstellingen voor de energietransitie te formuleren die aansluiten op de systematiek van de REKS-doelstellingen.
3. Maak als college in 2024 inzichtelijk voor de raad welke afhankelijkheden er zijn voor het realiseren van de doelstellingen en hoe hiermee wordt omgegaan.
4. Maak als college in 2024 helder welke budgetten en termijnen gekoppeld zijn aan de projecten, en of de realisatie plaatsvindt binnen deze budgetten en termijnen.
5. Maak als college in 2024 de financiële stromen inzichtelijk die spelen in de energietransitie.
6. Maak als college in 2024 inzichtelijk voor de raad hoe versnelling op de doelrealisatie wordt vormgegeven.

Resultaat:

De RKT heeft in november 2023 het onderzoek 'De energietransitie in Tilburg en andere gemeenten' openbaar gemaakt. Het onderzoek is op 4 december 2023 aan de gemeenteraad gepresenteerd. De raad nam bovengenoemde aanbevelingen over middels een raadsbesluit op 18 december 2023.

Zie voor meer informatie over het onderzoek:

[De energietransitie in Tilburg en andere gemeenten « Rekenkamer \(rekenkamertilburg.nl\)](https://www.rekenkamertilburg.nl)

➤ 3. Een onderzoek naar realistisch begroten – afronding in Q2 2024

Inleiding

Gemeentelijk begroten gaat over het budgetteren van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven over een vooraf gestelde periode volgens de daarvoor geldende regelgeving. Daarbij is de impliciete verwachting dat de realisatie in lijn is met de programmabegroting, oftewel: er wordt realistisch begroot. De ervaring van raadsfracties in de gemeente Tilburg is echter dat er de laatste jaren sprake is geweest van (met name) onderbesteding; er is minder besteed dan in de begroting is opgenomen. Het omgekeerde kan ook het geval zijn; er is meer besteed dan in de begroting is opgenomen. In dat geval is er sprake van overbesteding. Zowel (een grote mate van) onder- als overbesteding kunnen nadelig zijn voor de stad en haar inwoners. De RKT heeft onderzoek gedaan naar realistisch begroten in de gemeente Tilburg.

Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het onderzoek is meervoudig. Het onderzoek beoogt inzicht te bieden in:

- De wijze waarop de gemeente Tilburg begroot
- Of er tendensen zijn ten aanzien van eventuele onder- dan wel overbesteding in relatie tot de exploitatie, reserves en investeringen
- Op welke wijze eventuele onder- of overbesteding in relatie tot de exploitatie, reserves en investeringen zijn beheerst en/of zijn bijgestuurd door het college en de raad
- Welke kansen de ambtelijke organisatie en raad ziet voor realistisch begroten
- Welke informatie er beschikbaar is over hoe de gemeente Tilburg zich verhoudt ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten op het vlak van onder- en overbesteding

In navolging op de doelstelling is de volgende **centrale vraagstelling** geformuleerd:

In hoeverre is er in de gemeente Tilburg sprake van onder- en overbesteding in relatie tot de exploitatie, reserves en investeringen, zijn daar tendensen in aan te wijzen en hoe wordt op onder- of overbesteding door het college en de raad geacteerd?

Zie voor meer informatie over het onderzoek:

[Onderzoek naar realistisch begroten « Rekenkamer \(rekenkamertilburg.nl\)](#)

2. Stand van zaken rekenkameraanbevelingen

In de Verordening op de rekenkamer uit 2023 (vastgesteld door de raad op 20 november 2023) is opgenomen dat het college jaarlijks middels de p&c cyclus, via de Jaarrekening, rapporteert over de opvolging van de raadsbesluiten betreffende rekenkameronderzoeken uit het voorgaande jaar (voor zover die betrekking hebben op het college), dat het college decharge aan de raad vraagt indien raadsbesluiten naar mening van het college zijn uitgevoerd en dat de raad beslist over wel of geen decharge verlening. Het college zal hier bij de Jaarrekening 2023 voor het eerst opvolging aan geven.

De RKT geeft in raadsvoorstellen bij rekenkameronderzoeken, naast aanbevelingen richting het college, vaak ook aanbevelingen richting de raad. In het verlengde van voorgaande aanbeveling is in de Verordening op de rekenkamer uit 2023 opgenomen dat de griffie de raad in ieder geval jaarlijks informeert over de opvolging van de raadsbesluiten die naar aanleiding van de rekenkameronderzoeken zijn genomen (voor zover die betrekking hebben op de raad), vergezeld van de wijze waarop aan de raadsbesluiten vervolg is gegeven. De raad beslist zelf of de opvolging van de aanbevelingen vastgelegd in het raadsbesluit zijn afgerond.

3. Overige activiteiten

De RKT investeert in een goede relatie met de gemeenteraad en de gemeentelijke organisatie. Dit doet zij door te overleggen met de fracties, het presidium en de auditcommissie en door fractievoorzitters en raadsleden waar mogelijk te betrekken bij de onderzoeken. Ook overlegt de RKT periodiek met de voorzitter van de raad en de griffier. Met de gemeentelijke organisatie overlegt de RKT periodiek met de gemeentesecretaris, de concurndirecteur bedrijfsvoering en dienstverlening en de corporate controller. Ook investeert de RKT in de relatie met de accountant. En betreft de RKT waar mogelijk inwoners van de gemeente bij onderzoeken. Ook neemt de RKT actief deel aan netwerken van rekenkamers op regionaal niveau.

Overige activiteiten in 2023:

Op 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Doel van deze wijziging van de Gemeentewet is om een sluitend stelsel voor gedegen rekenkameronderzoek tot stand te brengen ter ondersteuning van de kaderstellende en controlerende rol van de raad.¹ Via een brief verzonden op 13 juli 2023 informeerde de RKT de raad over de Wet versterking decentrale rekenkamers en bracht de RKT aan de raad een advies uit om naar aanleiding van deze nieuwe wet de Verordening op de rekenkamer Tilburg aan te passen. In vervolg op deze brief heeft het presidium dit advies aan de raad voorgelegd op 20 november 2023 via een raadsvoorstel (Verordening op de rekenkamer 2023). Dit raadsvoorstel is door de raad vastgesteld, waarbij de 'Verordening op de rekenkamer Tilburg 2021' gelijktijdig werd ingetrokken. De 'Missie en werkwijze' van de RKT is in de lijn van de Verordening op de rekenkamer Tilburg 2023 door de RKT aangepast en is ter informatie als bijlage bij het raadsvoorstel toegevoegd.

¹ Memorie van toelichting Wijziging van de Gemeentewet, de Provinciewet en de Comptabiliteitswet 2016 in verband met het afschaffen van de decentrale rekenkamerfunctie en het uitbreiden van de bevoegdheden van de rekenkamers (Wet versterking decentrale rekenkamers), Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2019-2020, 35 298

4. Financieel beeld 2023

De externe leden van de RKT ontvangen een maandelijkse vergoeding voor het bijwonen van de vergaderingen en het uitvoeren van onderzoekswerkzaamheden. De vergoedingen voor de vier externe leden zijn gekoppeld aan de circulaire vergoedingen politieke ambtsdrager van het Ministerie van BZK en bedroegen in 2023 in totaal € 66.536. De besteding van het budget lag op € 66.214.

De RKT heeft daarnaast beschikking over een beperkt onderzoeksbudget. Het budget voor 2023 was € 5.033. Het werkelijk bestede bedrag is € 4.459 ten behoeve van inhuur van onderzoeksbureau TwynstraGudde (onderzoek 'energietransitie').

Het beschikbaar budget voor 2023 voor de bestuurlijke ondersteuning van de RKT was € 146.254. De besteding van het budget lag op € 143.590. Hiervan zijn:

1. de salariskosten en werkgeverskosten ambtelijke ondersteuning RKT € 97.058;
2. reis- en vervoerskosten € 444;
3. overige kosten € 1.963, o.a. licentie Archiefweb en website www.rekenkamer.nl;
4. overheadkosten € 44.126 (doorbelasting van het totaal aan kosten van de ondersteunende afdelingen van de gemeente Tilburg naar de directe afdelingen).

Het beschikbare budget voor 2023 was € 217.824. Daarvan is € 214.264 besteed. Het exploitatieresultaat voor 2023 is derhalve € 3.560.

Beschikbaar budget 2023	
rekenkamer vergoeding	€ 66.536
rekenkamer onderzoeksbudget	€ 5.033
bestuurlijke ondersteuning rekenkamer	€ 146.254
	<hr/>
	€ 217.824
Besteding budget 2023	
rekenkamer vergoeding	€ 66.214
rekenkamer onderzoeksbudget	€ 4.459
bestuurlijke ondersteuning rekenkamer	€ 143.590
	<hr/>
	€ 214.264
Exploitatie resultaat	€ 3.560